

ارزیابی شهرستان‌های استان لرستان از نظر شاخص‌های توسعه گردشگری محمد صادق علیائی^۱

عضو هیات علمی وزارت علوم تحقیقات و فناوری (دپارتمان معاونت پژوهش و فناوری)، تهران، ایران

کاظم خزایی

دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۰۶/۲۰ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۶/۰۹/۱۴

چکیده

استان لرستان با وجود پتانسیل‌های فراوانی که در زمینه گردشگری دارد، تا به حال نتوانسته است سهم مناسبی در بازار گردشگری به دست آورد؛ با این اوصاف پژوهش حاضر با هدف تحلیل سطح بهره‌مندی شهرستان‌های استان لرستان، از نظر شاخص‌های توسعه گردشگری که شامل ۱۰ شاخص برای ۹ شهرستان استان می‌باشند پرداخته است. روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی است و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل تحلیل مکانی تاکسونومی عددی استفاده شده است، سپس با استفاده از map ATC نقشه توزیع فضایی شاخص‌های توسعه گردشگری در سطح شهرستان‌های استان ترسیم و به تحلیل توزیع فضایی و سطح بهره‌مندی زیرساخت‌های گردشگری در استان پرداخته شده است. نتایج پژوهش بیانگر این است که شهرستان‌های خرم‌آباد و بروجرد برخوردارترین و شهرستان‌های الیگودرز، کوهدشت، دورود، پلدختر، دلفان، ازنا و سلسله از نظر شاخص‌های توسعه گردشگری، به ترتیب در رتبه‌های سوم تا نهم قرار دارند.

واژگان کلیدی: گردشگری، شاخص‌های توسعه گردشگری، لرستان، تاکسونومی عددی

مقدمه

در سال‌های اخیر گردشگری به عنوان صنعت بدون دود، منبع درآمد سرشار در تجارت جهانی و عنصر مهمی در بهبود و تنظیم موازنه بازرگانی و تراز پرداخت‌های بسیاری از کشورها شده است، رشد قابل توجه و چشمگیر گردشگری در پنجاه سال اخیر نشان دهنده اهمیت فراوان اقتصادی و اجتماعی این پدیده است که در تولید ناخالص ملی نیز نقش مهمی را ایفا می‌کند (Lee, 1999:1). لزوم توجه جدی به مقوله‌ی گردشگری، به عنوان پدیده‌ای جدید در زندگی ماشینی قرن بیست و یکم، بسیار احساس می‌شود و اهمیت آن روز به روز در دنیا افزایش می‌یابد. اهمیت گردشگری در عصر حاضر بیش از همه وابسته به چرخه‌ی اقتصادی آن است، که قابلیت بالایی در زمینه‌ی پویایی اقتصاد محلی و بین‌المللی داراست (Zangiabadi et al, 2012:52). گردشگری یکی از رشد یافته‌ترین صنایع نیمه دوم قرن بیستم بود و به عنوان یک عنصر کلیدی برای رشد اقتصادی در جهان نگریسته شده است که درآمدهای توریسم برای توسعه زیرساخت‌های منطقه بکار می‌رود (Lotfi et al, 2012:88). از طرف دیگر توریسم بخش عمده اقتصاد جهانی را تشکیل می‌دهد و یکی از بزرگترین صنایع جهان می‌باشد و پیش بینی می‌شود که تا سال ۲۰۲۰، گردشگران بین‌المللی به ۱.۶ میلیارد نفر برسند و گردش مالی ناشی از آن به بیش از ۲ تریلیون دلار در سراسر جهان افزایش یابد (Sari Sarraf, 2010:64) این صنعت در حال تبدیل شدن به بزرگ‌ترین و پر درآمدترین صنعت دنیاست، به طوری که ۱۰ درصد تولید ناخالص و ۱۰ درصد از اشتغال جهان را به خود اختصاص داده است (UNWTO, 2008). با این رویکرد بارزترین نقش گردشگری در مناطق مستعد می‌تواند حرکت به سوی توازن و تعادل منطقه‌ای باشد. اما آنچه در این فرآیند تحرک اقتصادی و اجتماعی مهم است، سرمایه‌گذاری در مکان‌های دارای مزیت گردشگری می‌باشد و این امر میسر نمی‌شود جز این که انتخاب درستی از بین مناطق گردشگری صورت گیرد تا زمینه پیشرفت کل منطقه را فراهم آورد. بنابراین پژوهش حاضر با هدف تحلیل شاخص‌های توسعه گردشگری در استان لرستان انجام پذیرفته است.

برای توسعه گردشگری بهره برداری بهینه از زیرساخت‌ها و پی بردن به نابرابری‌ها نواحی گردشگری ضروری است. با شناخت زیرساخت‌ها و رتبه بندی آنها در سطح نواحی می‌توان مدیریت بهتری بر گردشگران داشت. بنابراین، هماهنگی بین تعداد گردشگران و ظرفیت فضاهای گردشگری به خصوص زیرساخت‌ها بسیار ضروری است. تعیین قطب‌ها و مراکز برتر و رتبه بندی آنها در توسعه گردشگری به منظور خدمات رسانی بهتر، عدالت اجتماعی و اقتصادی در سطح نواحی ضروری است. یکی از راه‌های رتبه بندی نواحی گردشگری بررسی امکانات و خدمات شهری مانند هتل‌ها و اقامتگاه‌ها، شبکه‌های دسترسی و حمل و نقل، امکانات ارتباط جمعی، جذابیت‌های فرهنگی و هنری و عرضه خدمات توریستی در تمام زمینه‌ها است (Shamaei et al, 2011:64)

کشور ایران سرزمین پهناوری است که به سبب وسعت خاک، موقعیت جغرافیایی، راه‌های ارتباطی و جاذبه‌های گردشگری، برای گردشگران خارجی اهمیت ویژه‌ای دارد. طبیعت جذاب، تنوع آب و هوا و فرهنگ و تمدن درخشان چند هزار ساله‌ی ایران، این کشور باستانی را سرشار از جاذبه‌های گوناگون کرده است (Zangiabadi et al, 2012:53)؛ بنابراین برای ایجاد یک توسعه همه جانبه و پایدار و همچنین جایگزینی منابع جدید کسب درآمد به جای منابع نفتی نیازمند استفاده از تمامی امکانات و قابلیت‌ها می‌باشیم. در این راستا توسعه صنعت جهانگردی که

اقتصاددانان آن را سومین پدیده اقتصادی پویا و رو به رشد پس از صنعت نفت و خودروسازی می‌دانند، به عنوان نیاز اساسی کشور مطرح می‌شود (Madhoshi et al, 2003:27). لذا بررسی شاخص‌ها و زیر ساخت‌های توسعه این صنعت در مناطق مختلف کشور ضرورت می‌یابد. استان لرستان با پتانسیل‌هایی همچون تنوع آب و هوایی، برخورداری از جاذبه‌های طبیعی و تاریخی فراوان و در خور توجه یکی از استان‌های غنی کشور در زمینه گردشگری است. اما به لحاظ توزیع فضایی زیر ساخت‌های گردشگری، توزیع نامتعادلی در شهرستان‌های این استان غالب است. بنابراین با توجه به اهمیت گردشگری در ایفای نقشی که می‌تواند در توسعه استان داشته باشد به سطح بهره‌مندی شهرستان‌های آن بر اساس شاخص‌های توسعه گردشگری پرداخته شده است تا برای استفاده‌های بعدی مدیران و برنامه‌ریزان استانی در تعیین اولویت سرمایه‌گذاری در شهرستان‌های استان قدم‌های مفیدی برداشته شده باشد. از این رو در این پژوهش به تحلیل شاخص‌های توسعه گردشگری در استان لرستان پرداخته شده است.

پیشینه

ابراهیم زاده و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان برنامه‌ریزی و مکان‌یابی بهینه تسهیلات و زیرساخت‌های گردشگری شهری با استفاده از GIS در شهر سمنان به توزیع فضایی - مکانی مراکز اقامتگاهی و پذیرایی گردشگری شهری، با تأکید بر شهرهای تاریخی و چگونگی بهینه‌گزینی آن را بر اساس مدل‌های آشورث، تنبریگ و گتز پرداخته‌اند.

خوشرو و میرحسینی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان تحلیلی بر توسعه یافتگی استان همدان با مقایسه دوبازه زمانی با تأکید ویژه بر گردشگری و صنعت توریسم (با استفاده از تکنیک تاکسونومی عددی) به بررسی سطح توسعه استان نموده‌اند. این تحقیق با استفاده از تکنیک طبقه‌بندی تاکسونومی عددی جهت تحلیل سلسله مراتب خدمات و امکانات شهری و توریستی در استان همدان صورت گرفته است و هدف آن پی بردن به فواصل طبقاتی شهرستان‌های استان همدان، ارائه راهکار برای کم کردن فاصله طبقاتی و نیل به توسعه پایدار با توجه به صنعت جهانگردی در استان می‌باشد. نتایج نشان داد که رتبه بندی فقط بین دو شهرستان اسدآباد و رزن جابه جا شده است. نتیجه دیگر که به دست آمد این بود که هر چند رتبه بندی بین این دو شهرستان جابه جا شده است.

میرفخرالدین (۱۳۹۱) به بررسی میزان رضایتمندی گردشگران درمانی شهر یزد و اولویت بندی عوامل مؤثر بر آن با روش تاپسیس فازی پرداخته و نتایج آن نشان می‌دهد که استان یزد از لحاظ پزشکی دارای پتانسیل‌های بسیار زیادی است و ظرفیت‌های زیادی از لحاظ اقلیمی و تاریخی دارد، به همین دلیل شرایط ویژه‌ای در راستای توسعه گردشگری سلامت در این استان وجود دارد. در نتیجه می‌توان با انجام اقداماتی از جمله فراهم نمودن امکانات رفاهی برای بیماران و همراهان آنها، آموزش پرسنل بیمارستان جهت داشتن رفتار مناسب، ایجاد برند برای استان در حوزه درمان، به ارتقاء کیفیت خدمات پزشکی در سطح بیمارستان‌های استان کمک نمود.

تیربند و همکاران (۱۳۹۱) در مقاله‌ی تحت عنوان توانمندیهای گردشگری با استفاده از مدل TOPSIS (مورد استان کهگیلویه و بویر احمد) پتانسیل‌های این استان را مورد ارزیابی قرار دادند. نتایج حاصله در این پژوهش بیانگر آن است که در اکثر موارد، استان کهگیلویه و بویر احمد از لحاظ شاخص‌های توسعه یافتگی با توجه به توان‌های آنان در وضعیت خوبی قرار نگرفته است.

لطفی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به اولویت‌بندی استراتژی‌های توسعه گردشگری با استفاده از تکنیک MCDM در استان کردستان پرداخته‌اند. در این مقاله سعی در تدوین استراتژی‌های توسعه پایدار گردشگری شهر سنندج با توجه به فرصت‌ها، تهدیدها، قوت‌ها و ضعف‌های داخلی و خارجی مؤثر در گردشگری پایدار این شهرستان دارد. روش تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی و برای جمع‌آوری اطلاعات با بررسی میدانی همراه شده است. جهت تعیین موقعیت استراتژی‌های بهینه از تکنیک IEA و سپس با تکنیک‌های TOPSIS, ELECTER و کپ لند به اولویت‌بندی استراتژی‌ها اقدام شده است. نتایج نشان داد که استراتژی توسعه زیرساخت‌های گردشگری از نظر کارشناسان اولویت اول را در توسعه صنعت گردشگری به خود اختصاص داد.

صادقی و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل شاخص‌های توسعه گردشگری جزیره قشم با استفاده از مدل SWOT، به بررسی شاخص‌های توسعه گردشگری در این جزیره پرداخته‌اند. در این مقاله که با استفاده از مدل تحلیلی SWOT شاخص‌های گردشگری جزیره قشم را مورد ارزیابی قرار داده است، شاخص‌های استراتژیک گردشگری جزیره قشم مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفته‌اند.

افتخاری و همکاران (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان اولویت‌بندی ظرفیت‌های گردشگری مناطق روستایی شهرستان نیر با استفاده از مدل تاپسیس به اولویت‌بندی مناطق روستایی در شهرستان پرداخته‌اند که نتایج حاصل از تحقیق نشان می‌دهد که از میان ۳۰ روستای مورد مطالعه، روستاهایی که دارای جاذبه‌های محیطی بیشتری هستند (سقزچی، شیران، ویند کلخوران، برجلو، گلستان، گوگرچین) از ارجحیت بیشتری برخوردارند.

شماعی و موسی وند (۱۳۹۰) در مقاله‌ای با عنوان سطح بندی شهرستان‌های استان اصفهان از لحاظ زیرساخت‌های گردشگری با استفاده از مدل تاپسیس و AHP، به سطح‌بندی شهرستان‌های استان اصفهان پرداخته‌اند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که با توجه به معیارهای در نظر گرفته شده برای سطح بندی شهرستان‌ها، شهرستان‌های اصفهان، شاهین شهر و کاشان از طریق مدل تاپسیس به ترتیب در سطح یک تا سه از نظر دارا بودن زیرساخت‌های گردشگری قرار دارند. و با ترکیب دو مدل فوق‌الذکر، شهرستان اصفهان و کاشان به ترتیب به عنوان نواحی اول و دوم گردشگری بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داده‌اند.

موسوی و همکاران (۱۳۹۰) در شناسایی و رتبه‌بندی موانع مؤثر بر توسعه گردشگری استان فارس با استفاده از تکنیک‌های MCDM جهت تجزیه و تحلیل و رتبه‌بندی موانع مؤثر روش‌های آماری و تکنیک‌های AHP و TOPSIS مورد استفاده قرار داده‌اند. نتایج تحقیق حاکی از آن است که موانع فرهنگی و بازاریابی مهمترین موانع توسعه صنعت گردشگری در استان فارس می‌باشند.

جوادی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان بررسی ظرفیتهای توسعه پایدار گردشگری در مناطق حفاظت شده استان گیلان با تاکید بر طبیعت گردی پرداخته است. در این تحقیق سعی شده تا با شناسایی کامل مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست در استان گیلان، ظرفیتهای توسعه پایدار گردشگری در آنها را شناسایی کرده تا برنامه ریزی مناسب صورت گیرد.

مبانی نظری

تعریف گردشگری

آنچه امروزه در خصوص واژه گردشگری اکثراً مورد پذیرش است، گستردگی و ناساختاری این واژه است. لغت توریسم Tourism از کلمه تور Tour به معنای گشتن اخذ شده که ریشه در لغت لاتین Tourns به معنای دور زدن، رفت و برگشت بین مبدأ و مقصد و چرخش دارد که از یونانی به اسپانیا، فرانسه و در نهایت به انگلیس راه یافته است. سازمان جهانی توریسم (wto) در سال ۱۹۹۳ توریسم را اینگونه تعریف می‌کند "توریسم هر گونه شکلی از سفر که شامل اقلمت حداقل یک شب و کمتر از یک سال و دور از خانه باشد را شامل می‌شود. گردشگری عبارت است از هر آنچه به گردشگران و خدمات مرتبط با آنان مربوط می‌شود. ساده‌ترین تعریف گردشگری، صنعتی است که موجب می‌گردد تا افراد برای مدتی از خانه‌های خود خارج شده و جهت بازدید از دیگر نقاط جهان به سفر پردازد و در طول مدت سفر نیز نیازهای پذیرایی و اقامتی آنها را بر طرف می‌نماید. بسیاری از کشورها، این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیر بنایی می‌دانند (Mahalati,2001:1)

تسهیلات و امکانات گردشگری

به طور کلی می‌توان تسهیلات و امکانات مورد نیاز گردشگران را در سه سطح دسته‌بندی کرد که هر کدام رابطه مستقیم با یکدیگر دارند و از هم غیر قابل تفکیک‌اند، ولی در عین حال هرکدام برای کارایی در جذب گردشگر به پردازشی جداگانه نیاز دارند. این سه سطح عبارتند از:

۱- تسهیلات و امکانات اقامتی

۲- تسهیلات و امکانات خدماتی

۳- تسهیلات و امکانات تجارتي

در پردازش امکانات و تسهیلات اقامتی در نظر گرفتن چگونگی مکانیابی و ساماندهی فضایی چه در مقیاس جغرافیایی و در مقیاس مکان اقامت (مثل تجهیزات هتل‌ها رستوران آرایشی و غیره) در اولویت برنامه‌ریزی است. رابطه مثبتی بین افزایش کمی و کیفی زیرساختها و تعداد گردشگران وجود دارد. بسط و گسترش ارتباطات و وسایل مدرن حمل و نقل، توسعه خدمات هوایی و فرودگاهی و بهره‌برداری از راه‌های خوب ارتباطی و مواصلاتی (راه آهن، قطار شهری و نظیر اینها) بر اقبال گردشگران به مقاصد خواهد افزود. (Papoliyazdi et al,2006:128)

رویکردهای بنیانی در مطالعه گردشگری

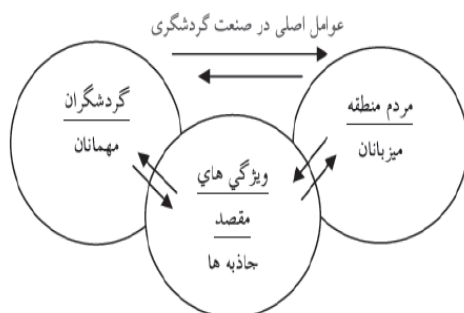
مطالعه گردشگری با توجه به خصلت و ماهیتش رویکردهای گوناگونی را طلب می‌کند:

- رویکرد نهادی-تشکیلاتی: در این رویکرد گردشگری به مثابه یک نهاد، ارگان و یا تشکل مطرح می‌باشد نمونه بارز این رویکرد در مورد تحقیق در خصوص آژانسهای مسافرتی و مشکلات و کم و کاستی‌های مربوط به آنهاست.
- رویکرد محصول یا تولید: به صنعت گردشگری از زاویه دید یک فعالیت تولیدی نگریسته می‌شود.
- رویکرد تاریخی: در این رویکرد تاریخچه، نحوه تکوین و تکامل گردشگری در طی زمان مورد نظر است.

- رویکرد مدیریتی: بر فعالیت‌های مدیریتی جهت ارائه هر چه بهتر خدمات گردشگری و ابعاد مسائل برنامه‌ریزی تاکید دارد.
- رویکرد جامعه‌شناسی: مطالعات طبقات اجتماعی آداب و عادات جامعه میزبان و... از جمله محورهای مطرح در این رویکرد است.
- رویکرد جغرافیایی: ارزیابی مکانهای گردشگری، نحوه خدمات رسانی به آنها و بررسی اثرات گردشگری، از جمله موضوعات مهم در این رویکرد می‌باشد (Charles & others, 2006).

عوامل مؤثر بر گردشگری

عوامل بی شماری در توسعه گردشگری نقش دارند ارتباط و تعامل بین آنها، توسعه گردشگری را شکل می‌دهد. سه عامل اصلی در توسعه گردشگری عبارتند از: گردشگران، مردم منطقه و ویژگی‌های مقصد. به عبارت دیگر مهمانان، میزبانان و جاذبه‌ها سه عامل اصلی در توسعه گردشگری اند (Mohseni, 2009: 156)

شکل ۱: عوامل اصلی توسعه صنعت گردشگری (Alvani et al, 2006: 112)

منظور از قلمرو گردشگران، همه‌ی کسانی هستند که به مثابه میهمان و جهانگرد وارد منطقه‌ی مقصد می‌شوند. این حوزه در بر گیرنده‌ی انتظارات و نیازها، فرهنگ، ارزش‌ها، خصوصیات شخصیتی و توانمندی‌های مالی و اقتصادی گردشگران است. منظور از منطقه میزبان، همه‌ی افرادی هستند که در مقصد زندگی می‌کنند و گردشگران به آنها وارد می‌شوند. این حوزه نیز در بردارنده ویژگی‌های خاص خود است. منظور از قلمرو مقصد ویژگی‌های تاریخی، فرهنگی، مذهبی، تفریحی، ورزشی، تحصیلی و سایر خصوصیات است که یک منطقه را از سایر مناطق متمایز می‌سازد (Alvani et al, 2006: 112).

به طور کلی عوامل مؤثر مؤثر بر ساختار گردشگری عبارتند از؛ عوامل اقتصادی و سرمایه، عوامل ایدئولوژیک و روابط بین المللی، عوامل اجتماعی، فرهنگی و دینی، زیرساخت‌های امنیتی و انتظامی، عوامل طبیعی، سابقه تاریخی، آموزش، مجموعه میراث فرهنگی، زیرساخت‌های توسعه‌ای، فناوری (Karimigotbabadi, 2012)

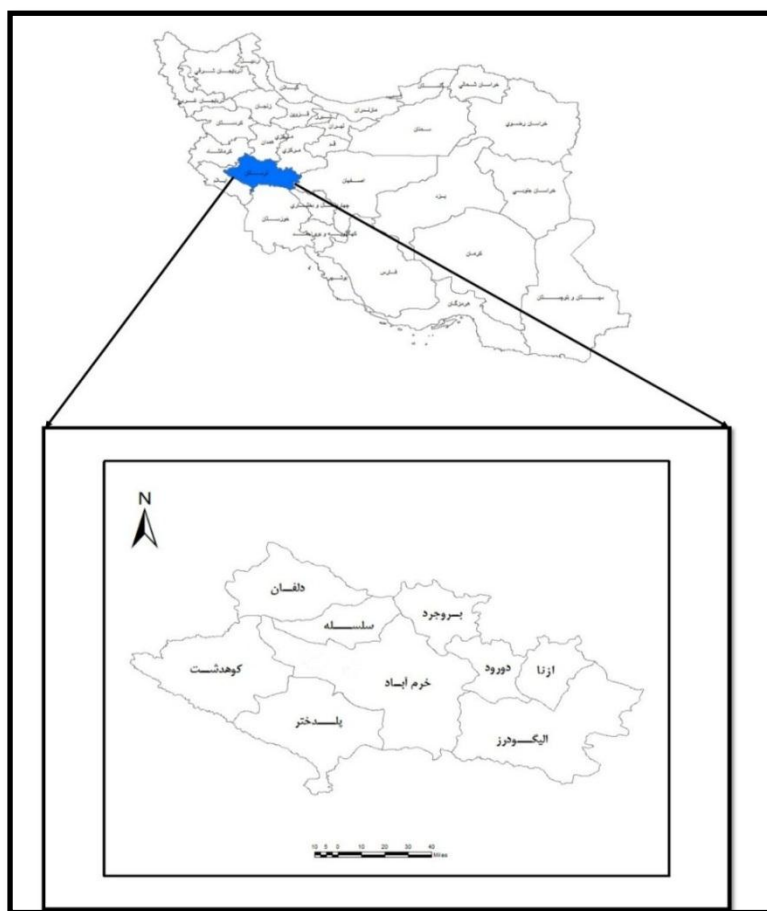
در رابطه با آثار و کارکرد گردشگری می‌توان گفت با گسترش گردشگری نه تنها باید موجب رونق اقتصادی، بلکه باید موجب گسترش روابط بین المللی همزیستی مسالمت آمیز، استحکام دوستی‌ها و گسترش صلاح و امنیت جهانی شود به ازای ورود هر گردشگر، ۸ شغل شامل سه شغل مستقیم در هتل‌ها، آژانس‌ها و سرویس‌های میان راهی

و ۵ شغل غیر مستقیم رانندگی، خدمات فرودگاهی، صنایع دستی، پشتیبانی، و خدمات بهداشتی ایجاد خواهد شد (Kargar, 2007).

گردشگری به عنوان یک امر فرهنگی در دو سوی جریان گردشگری در یک مکان، تعامل و تبادل را سبب می‌شود و با انسانها، انگیزه‌ها، خواسته‌ها، نیازها و آرزوی آنها که منبعث از فرهنگ جامعه است، در ارتباط است. توسعه گردشگری به عنوان یک پدیده‌ی فرهنگی موجب می‌شود فرصت کافی برای تبادل فرهنگ بین گردشگر و جامعه میزبان به وجود می‌آورد. بر این مبنا آنان می‌توانند یکدیگر را بهتر درک کرده و به فرهنگ هم بیشتر احترام بگذارند (Papoliyazdi et al, 2010).

معرفی محدوده مورد مطالعه

استان لرستان بین مرزهای ۳۲ درجه و ۳۷ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۲۲ دقیقه عرض شمالی از خط استوا و ۴۶ درجه و ۵۱ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۳۰ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ واقع است و از شمال به استانهای مرکزی و همدان، از شرق به اصفهان، از جنوب به استان خوزستان و از غرب به استانهای کرمانشاه و ایلام منتهی شده است. استان لرستان متشکل از ۹ شهرستان می‌باشد، شهرستان‌های استان عبارتند از: الیگودرز، بروجرد، خرم‌آباد، دلفان، دورود، کوهدشت، ازنا، پلدختر و سلسله، خرم‌آباد مرکز اداری و سیاسی استان است، این استان دارای ۲۲ شهر، ۲۵ بخش، ۸۱ دهستان و ۲۸۴۲ پارچه آبادی مسکونی می‌باشد.

شکل ۲: محدوده مورد مطالعه Source: Research Findings

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - تحلیلی و کمی است که با بهره‌گیری از مدل سنجش مکانی تاکسونومی عددی صورت گرفته است. جامعه آماری تحقیق کل محدوده استان لرستان مشتمل بر ۹ شهرستان (بر اساس تقسیمات سیاسی سال ۱۳۸۵) می‌باشد و داده‌های آن از سالنامه آماری و اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان لرستان تهیه شده است. شاخص‌های مورد استفاده عبارتند از: تعداد اقامتگاه‌های عمومی، کارگاه‌های صرف غذا و نوشیدنی، وسایل نقلیه عمومی درون شهری، شرکت‌های تعاونی حمل و نقل فعال، دفاتر خدمات ارتباطی، نمایشگاه‌های فرهنگی و هنری، تعداد آثار باستانی و تاریخی، تعداد موزه، هتل، مهمانپذیر (جدول شماره ۱).

روش تجزیه و تحلیل

به منظور انجام محاسبات پژوهش، ابتدا داده‌ها که شامل ۱۰ شاخص گردشگری هستند با استفاده از مدل تاکسونومی عددی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته‌اند و در نهایت با استفاده از سامانه اطلاعات جغرافیایی (Gis) نقشه سطح توسعه یافتگی شهرستان‌های استان ترسیم شده است.

یافته‌ها

جدول ۱: شاخص‌های تحقیق

مهمانپذیر	هتل	تعداد موزه	تعداد آثار باستانی و تاریخی	نمایشگاه‌های فرهنگی و هنری	دفاتر خدمات ارتباطی	شرکت‌های تعاونی حمل و نقل فعال	وسایل نقلیه عمومی درون شهری	کارگاه‌های صرف غذا و نوشیدنی	تعداد اقامتگاه‌های عمومی	
۲	۳	۱	۱	۸	۱۲	۳	۶۲۷	۷۷	۱۳	الیگودرز
۱	۳	۱	۳	۳۲	۳۰	۱۱	۲۲۵۳	۲۸۷	۲۲	بروجرد
۶	۸	۳	۱۴	۲۶	۵۸	۵۰	۲۶۶۶	۲۸۶	۴۳	خرم‌آباد
۰	۰	۱	۱	۷	۷	۷	۲۰۷	۴۴	۴	دلفان
۰	۱	۰	۰	۱۰	۱۲	۵	۴۸۹	۱۱۱	۱۲	دورود
۰	۱	۱	۷	۶	۳۱	۷	۱۳۳	۷۷	۲	کوهدشت
۰	۱	۰	۱	۶	۹	۲	۳۴۶	۲۴	۱	ازنا
۰	۰	۰	۸	۷	۸	۹	۱۸۳	۸۷	۹	پلدختر
۰	۰	۰	۰	۱	۶	۷	۱۶۲	۲۳	۴	سلسله

Source: Research Findings

تاکسونومی عددی

تاکسونومی عددی یک روش عالی درجه بندی، طبقه بندی و مقایسه فعالیت‌های مختلف با توجه به درجه بهره‌مندی و برخورداری آن فعالیت‌ها از شاخص‌های مورد بررسی می‌باشد. در واقع یکی از بهترین روش‌های درجه بندی مناطق، آنالیز تاکسونومی است این روش برای طبقه‌بندی‌های مختلف در علوم به کار برده می‌شود. نوع خاصی از آن، تاکسونومی عددی است که بنا به تعریف، ارزیابی عددی شباهت‌ها و نزدیکی‌ها بین واحدهای تکسونومیک و درجه بندی آن عناصر به گروه‌های تکسونومیک می‌باشد. این روش برای نخست بار توسط آندرسون در سال ۱۹۶۳ میلادی پیشنهاد شد و در سال ۱۹۶۸ به عنوان وسیله‌ای برای طبقه بندی و درجه بندی توسعه یافتگی بین کشورهای مختلف توسط پروفیسور هلونینگ از مدرسه عالی اقتصاد در یونسکو مطرح شد (Amini et al, 2006:38).

آنالیز تاکسونومی عددی در قالب مراحل زیر قابل انجام است:

مرحله اول: تشکیل ماتریس داده‌ها

اولین مرحله تاکسونومی عددی، تشکیل ماتریس داده‌هاست که ماتریسی به ابعاد $n \times m$ می‌باشد و سطرهای آن شامل نواحی منطقه یک شهر تهران و ستون‌های آن شاخص‌های تعیین شده است (Eliaspoor, 2011: 25). در این مرحله پس از تشکیل ماتریس داده‌ها میانگین و انحراف معیار داده را با استفاده از فرمول‌های زیر بدست می‌آوریم:

بدین ترتیب هر شهرستان توسط یک بردار در یک فضای دو بعدی نشان داده می‌شود که X_{ij} نشان دهنده‌ی خصوصیت j ام ناحیه i ام است. با توجه به اینکه تمام خصوصیات دارای مقیاس متفاوتی هستند، باید کاری کرد که دخالت مقیاس‌های متفاوت را در داخل الگو از بین برد، بدین لحاظ در مرحله اول میانگین ستون‌ها را بدست می‌آوریم. (Maleki et al, 2009: 54)

$$\bar{X} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_{ij}$$

سپس انحراف معیار برای هر ستون از ماتریس X_{ij} ، از طریق فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$s_j = \sqrt{\frac{\sum (x_{ij} - \bar{x})^2}{n}}$$

جدول ۲: ماتریس داده‌ها

تعداد اقامتگاه های عمومی	کارگاه های صرف غذا و نوشیدنی	وسایل نقلیه عمومی درون شهری	شرکت های تعاونی حمل و نقل فعال	دفاتر خدمات ارتباطی	نمایشگاه های فرهنگی و هنری	تعداد آثار باستانی و تاریخی	تعداد موزه	هتل	مهمانپذیر	
۱۳.۰۰	۷۷.۰۰	۶۲۷.۰۰	۳.۰۰	۱۲.۰۰	۸.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۳.۰۰	۲.۰۰	الیگودرز
۲۲.۰۰	۲۸۷.۰۰	۲۲۵۳.۰۰	۱۱.۰۰	۳۰.۰۰	۳۲.۰۰	۳.۰۰	۱.۰۰	۳.۰۰	۱.۰۰	بروجرد
۴۳.۰۰	۲۸۶.۰۰	۲۶۶۶.۰۰	۵۰.۰۰	۵۸.۰۰	۲۶.۰۰	۱۴.۰۰	۳.۰۰	۸.۰۰	۶.۰۰	خرم آباد
۴.۰۰	۴۴.۰۰	۲۰۷.۰۰	۷.۰۰	۷.۰۰	۷.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	دلفان
۱۲.۰۰	۱۱۱.۰۰	۴۸۹.۰۰	۵.۰۰	۱۲.۰۰	۱۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۱.۰۰	۰.۰۰	دورود
۲.۰۰	۷۷.۰۰	۱۳۳.۰۰	۷.۰۰	۳۱.۰۰	۶.۰۰	۷.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۰.۰۰	کوهدشت
۱.۰۰	۲۴.۰۰	۳۴۶.۰۰	۲.۰۰	۹.۰۰	۶.۰۰	۱.۰۰	۰.۰۰	۱.۰۰	۰.۰۰	ازنا
۹.۰۰	۸۷.۰۰	۱۸۳.۰۰	۹.۰۰	۸.۰۰	۷.۰۰	۸.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	پلدختر
۴.۰۰	۲۳.۰۰	۱۶۲.۰۰	۷.۰۰	۶.۰۰	۱.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	سلسله
۱۲.۲۲	۱۱۲.۸۹	۷۸۵.۱۱	۱۱.۲۲	۱۹.۲۲	۱۱.۴۴	۳.۸۹	۰.۷۸	۱.۸۹	۱.۰۰	میانگین
۱۳.۳۲	۱۰۲.۶۳	۹۶۸.۷۸	۱۴.۸۱	۱۷.۳۸	۱۰.۳۵	۴.۸۱	۰.۹۷	۲.۵۷	۲.۰۰	انحراف معیار

Source: Research Findings

مرحله دوم: تشکیل ماتریس استاندارد

در این مرحله با کسر کردن تک تک داده‌های هر سطر ماتریس داده‌ها از میانگین آن سطر و تقسیم آن بر انحراف معیار آن سطر، عناصر ماتریس استاندارد یا Z بدست می‌آید (جدول ۳)، که از رابطه زیر قابل اجراست:

$$Z_{ij} = \frac{X_{ij} - \bar{X}_j}{S_j}$$

جدول ۳: ماتریس استاندارد

تعداد ایقامتگاه های عمومی	کارگاه های صرف غذا و نوشیدنی	وسایل نقلیه عمومی درون شهری	شرکت های تعاونی حمل و نقل فعال	دفاتر خدمات ارتباطی	نمایشگاه های فرهنگی و هنری	تعداد آثار باستانی و تاریخی	تعداد موزه	هتل	مهمانپذیر	
۰.۰۶	-۰.۳۵	-۰.۱۶	-۰.۵۶	-۰.۴۲	-۰.۳۳	-۰.۶۰	۰.۲۳	۰.۴۳	۰.۵۰	الیگودرز
۰.۷۳	۱.۷۰	۱.۵۲	-۰.۰۲	۰.۶۲	۱.۹۹	-۰.۱۸	۰.۲۳	۰.۴۳	۰.۰۰	بروجرد
۲.۳۱	۱.۶۹	۱.۹۴	۲.۶۲	۲.۲۳	۱.۴۱	۲.۱۰	۲.۲۹	۲.۳۸	۲.۵۰	خرم آباد
-۰.۶۲	-۰.۶۷	-۰.۶۰	-۰.۲۹	-۰.۷۰	-۰.۴۳	-۰.۶۰	۰.۲۳	-۰.۷۳	-۰.۵۰	دلفان
-۰.۰۲	-۰.۰۲	-۰.۳۱	-۰.۴۲	-۰.۴۲	-۰.۱۴	-۰.۸۱	-۰.۸۰	-۰.۳۵	-۰.۵۰	دورود
-۰.۷۷	-۰.۳۵	-۰.۶۷	-۰.۲۹	۰.۶۸	-۰.۵۳	۰.۶۵	۰.۲۳	-۰.۳۵	-۰.۵۰	کوهدشت
-۰.۸۴	-۰.۸۷	-۰.۴۵	-۰.۶۲	-۰.۵۹	-۰.۵۳	-۰.۶۰	-۰.۸۰	-۰.۳۵	-۰.۵۰	ازنا
-۰.۲۴	-۰.۲۵	-۰.۶۲	-۰.۱۵	-۰.۶۵	-۰.۴۳	۰.۸۶	-۰.۸۰	-۰.۷۳	-۰.۵۰	پلدختر
-۰.۶۲	-۰.۸۸	-۰.۶۴	-۰.۲۹	-۰.۷۶	-۱.۰۱	-۰.۸۱	-۰.۸۰	-۰.۷۳	-۰.۵۰	سلسله
۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	میانگین
۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	۱.۰۰	انحراف معیار

Source: Research Findings

در ماتریس استاندارد حاصل میانگین و انحراف معیار هر ستون، به ترتیب برابر صفر و یک است.

مرحله سوم: تعیین فواصل مرکب

در این مرحله با داشتن ماتریس استاندارد Z می‌توان فاصله هر شهرستان را از سایر شهرستان‌ها به نسبت شاخص - های تعیین شده بدست آورد. (Mirghafoori et al,2005:70) این فاصله با استفاده از رابطه زیر محاسبه می‌شود:

$$D_{ab} = \sqrt{\sum_{i=1}^n (Z_{aj} - Z_{bi})^2}$$

مقادیر این ماتریس فاصله ترکیبی هر شهرستان از شهرستان دیگر را نشان می‌دهد و در هر سطر آن کمترین مقدار نشان دهنده‌ی کوتاهترین فاصله میان آن شهرستان با دیگر شهرستان‌ها است (Ghanbari et al,2011:102). تعیین کوتاهترین فواصل هر عنصر ماتریس، نشان دهنده فاصله‌ی هر شهرستان در شاخص مورد نظر است در این ماتریس کوتاهترین فاصله بین هر شهرستان را مشخص و آن را در جدولی می‌نویسیم، سپس میانگین و انحراف معیار کوچکترین فواصل (به استثنای صفر) هر سطح را محاسبه می‌کنیم، آنگاه برای مشخص کردن شهرستان‌های همگن، فعالیت‌های حد بالا (d+) و حد پایین (d-) را طبق محاسبه می‌کنیم.

پس از تعیین کوتاهترین فاصله ممکن است شهرستان‌هایی داشته باشیم که دارای فاصله‌های بسیار بیشتر یا کمتر از سایر مناطق باشد؛ به عبارت دیگر در جامعه مورد بررسی ما شهرستان بسیار برخوردار یا بسیار محروم وجود داشته باشد (Taghvai et al, 2004) که با سایر شهرستان‌ها ناهمگون باشد. الگوریتم در این زمان حذف این شهرستان‌ها از گردونه رتبه‌بندی را پیشنهاد می‌دهد (Mirghafoori et al,2005:71) که در این پژوهش پس از انجام مراحل تاکسونومی مشخص شد که شهرستان‌های خرم آباد و بروجرد به عنوان شهرستان‌های ناهمگن از محاسبات حذف شدند (جدول ۴ تا ۶).

جدول ۴: ماتریس فواصل مرکب ۱

کوتاهترین فاصله	سلسله	پلدختر	ازنا	کوهدشت	دورود	دلفان	خرم آباد	بروجرد	الیگودرز	
۱.۷۰	۲.۲۵	۲.۴۷	۱.۹۷	۲.۳۳	۱.۷۰	۱.۸۱	۷.۲۹	۳.۸۲	۰.۰۰	الیگودرز
۳.۸۲	۵.۲۱	۴.۵۳	۴.۸۱	۴.۳۸	۳.۸۶	۴.۶۲	۵.۶۶	۰.۰۰	۳.۸۲	بروجرد
۵.۶۶	۹.۰۴	۸.۱۲	۸.۸۱	۷.۶۰	۸.۱۵	۸.۴۴	۰.۰۰	۵.۶۶	۷.۲۹	خرم آباد
۱.۲۱	۱.۲۲	۱.۸۸	۱.۲۱	۱.۹۴	۱.۵۲	۰.۰۰	۸.۴۴	۴.۶۲	۱.۸۱	دلفان
۱.۳۰	۱.۵۰	۱.۸۳	۱.۳۰	۲.۳۱	۰.۰۰	۱.۵۲	۸.۱۵	۳.۸۶	۱.۷۰	دورود
۱.۸۲	۲.۴۴	۱.۸۲	۲.۱۶	۰.۰۰	۲.۳۱	۱.۹۴	۷.۶۰	۴.۳۸	۲.۳۳	کوهدشت
۰.۸۱	۰.۸۱	۱.۸۱	۰.۰۰	۲.۱۶	۱.۳۰	۱.۲۱	۸.۸۱	۴.۸۱	۱.۹۷	ازنا
۱.۸۱	۱.۹۲	۰.۰۰	۱.۸۱	۱.۸۲	۱.۸۳	۱.۸۸	۸.۱۲	۴.۵۳	۲.۴۷	پلدختر
۰.۸۱	۰.۰۰	۱.۹۲	۰.۸۱	۲.۴۴	۱.۵۰	۱.۲۲	۹.۰۴	۵.۲۱	۲.۲۵	سلسله
			d(+)= ۵.۳۲۴۷۹۸				avg= ۲.۱۰۵۲۷۱			
			d(-)= -۱.۱۱۴۲۶				std= ۱.۶۰۹۷۶۴			

Source: Research Findings

جدول شماره ۴ اولین مرحله ماتریس فواصل مرکب را نشان می‌دهد که در آن مشخص شد که شهرستان خرم آباد با میزان فاصله ۵.۶۶ ناهمگن تشخیص داده شد و از محاسبات حذف گردید.

جدول ۵: ماتریس فواصل مرکب ۲

کوتاهترین فاصله	سلسله	پلدختر	ازنا	کوهدشت	دورود	دلفان	بروجرد	الیگودرز	
۳.۳۸	۴.۰۰	۴.۵۴	۳.۷۹	۴.۳۶	۳.۴۰	۳.۳۸	۵.۶۶	۰.۰۰	الیگودرز
۵.۶۰	۷.۰۱	۶.۱۲	۷.۲۳	۵.۹۹	۵.۶۰	۶.۲۵	۰.۰۰	۵.۶۶	بروجرد
۲.۰۲	۲.۰۲	۳.۱۰	۲.۵۸	۳.۰۷	۲.۵۴	۰.۰۰	۶.۲۵	۳.۳۸	دلفان
۲.۰۷	۲.۰۷	۲.۹۹	۲.۲۱	۳.۸۶	۰.۰۰	۲.۵۴	۵.۶۰	۳.۴۰	دورود
۳.۰۷	۳.۹۰	۳.۱۹	۳.۸۹	۰.۰۰	۳.۸۶	۳.۰۷	۵.۹۹	۴.۳۶	کوهدشت
۱.۸۸	۱.۸۸	۳.۵۱	۰.۰۰	۳.۸۹	۲.۲۱	۲.۵۸	۷.۲۳	۳.۷۹	ازنا
۲.۸۹	۲.۸۹	۰.۰۰	۳.۵۱	۳.۱۹	۲.۹۹	۳.۱۰	۶.۱۲	۴.۵۴	پلدختر
۱.۸۸	۰.۰۰	۲.۸۹	۱.۸۸	۳.۹۰	۲.۰۷	۲.۰۲	۷.۰۱	۴.۰۰	سلسله
			d(+)= ۵.۳۶۰۷۸۷				avg= ۲.۸۴۸۲۰۷		
			d(-)= ۰.۳۳۵۶۲۷				std= ۱.۲۵۶۲۹		

Source: Research Findings

جدول ۵ ماتریس فواصل مرکب را با حذف شهرستان خرم آباد نشان می‌دهد که در این ماتریس نیز شهرستان بروجرد با مقدار فاصله ۵.۶۰ که مقدار آن نسبت به بالاترین فاصله (۵.۳۶) بیشتر است ناهمگن تشخیص داده شد و در این صورت شهرستان بروجرد هم به عنوان دومین شهرستان ناهمگن از گردونه محاسبات حذف گردید.

جدول ۶: ماتریس فواصل مرکب ۳

کوتاهترین فاصله	سلسله	پلدختر	ازنا	کوهدشت	دورود	دلفان	الیگودرز	
۴.۱۱	۶.۳۳	۵.۹۲	۵.۰۶	۵.۷۹	۴.۱۱	۵.۲۲	۰.۰۰	الیگودرز
۲.۹۶	۲.۹۶	۳.۳۳	۳.۱۴	۳.۶۲	۳.۹۴	۰.۰۰	۵.۲۲	دلفان
۳.۷۲	۵.۰۲	۳.۷۲	۴.۰۲	۴.۹۱	۰.۰۰	۳.۹۴	۴.۱۱	دورود
۳.۶۲	۴.۸۰	۳.۸۲	۴.۵۷	۰.۰۰	۴.۹۱	۳.۶۲	۵.۷۹	کوهدشت
۳.۱۱	۳.۱۱	۴.۴۸	۰.۰۰	۴.۵۷	۴.۰۲	۳.۱۴	۵.۰۶	ازنا
۳.۳۳	۳.۹۵	۰.۰۰	۴.۴۸	۳.۸۲	۳.۷۲	۳.۳۳	۵.۹۲	پلدختر
۲.۹۶	۰.۰۰	۳.۹۵	۳.۱۱	۴.۸۰	۵.۰۲	۲.۹۶	۶.۳۳	سلسله
	d(+)=	۴.۲۶۸۱۳۶			avg=	۳.۴۰۳۰۹۷		
	d(-)=	۲.۵۳۸۰۵۷			std=	۰.۴۳۲۵۲		

Source: Research Findings

جدول ۶ ماتریس فواصل مرکب را پس از حذف شهرستان‌های ناهمگن نشان می‌دهد. پس از حذف شهرستان‌های ناهمگن مدل تاکسونومی عددی با ۷ شهرستان همگن انجام و ماتریس فواصل مرکب آن به شکلی است که در جدول ۶ نمایش داده شده است.

مرحله چهارم: تعیین سرمشق توسعه

در این مرحله مقدار ایده آل و سرمشق توسعه محاسبه می‌شود (بزرگ‌ترین عدد در هر یک از ستونهای ماتریس استاندارد به عنوان مقدار ایده آل (Zoj) انتخاب و با فرمول مقابل محاسبه می‌شود) (Taghvaei & Avaregani, 2010: 101).

$$C_{io} = \sqrt{\sum_{i=1}^m (Z_{ij} - Z_{oj})^2}$$

جدول ۷: سرمشق توسعه

سرمشق توسعه	جمع	تعداد اقامتگاه های عمومی	کارگاه های صرف غذا و نوشیدنی	وسایل نقلیه عمومی درون شهری	شرکت های تعاونی حمل و نقل فعال	دفاتر خدمات ارتباطی	نمایشگاه های فرهنگی و هنری	تعداد آثار باستانی و تاریخی	تعداد موزه	هتل	مهمانپذیر	
الیگودرز	۱۶.۳۹	۰.۰۰	۱.۰۳	۰.۰۰	۵.۷۷	۴.۸۵	۰.۵۳	۴.۲۲	۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۰	
دلفان	۴۱.۰۲	۳.۳۳	۳.۹۹	۴.۹۵	۰.۶۴	۷.۷۳	۱.۱۸	۴.۲۲	۰.۰۰	۷.۸۸	۷.۰۰	
دورود	۲۷.۵۰	۰.۰۴	۰.۰۰	۰.۵۳	۲.۵۶	۴.۸۵	۰.۰۰	۵.۵۱	۳.۵۰	۳.۵۰	۷.۰۰	
کوهدشت	۲۶.۳۳	۵.۱۲	۱.۰۳	۶.۸۵	۰.۶۴	۰.۰۰	۲.۱۰	۰.۰۹	۰.۰۰	۳.۵۰	۷.۰۰	
ازنا	۴۹.۷۱	۶.۱۰	۶.۷۲	۲.۲۲	۷.۸۵	۶.۵۰	۲.۱۰	۴.۲۲	۳.۵۰	۳.۵۰	۷.۰۰	
پلدختر	۳۳.۳۸	۰.۶۸	۰.۵۱	۵.۵۳	۰.۰۰	۷.۱۰	۱.۱۸	۰.۰۰	۳.۵۰	۷.۸۸	۷.۰۰	
سلسله	۵۹.۹۳	۳.۳۳	۶.۸۸	۶.۰۷	۰.۶۴	۸.۳۹	۱.۰۶۳	۵.۵۱	۳.۵۰	۷.۸۸	۷.۰۰	
				avg=	۵.۹۱۳۸۸			CO=	۸.۴۲۱۶۳			
				std=	۱.۲۵۳۸۷۷							

Source: Research Findings

مرحله پنجم: رتبه‌بندی شهرستان‌های استان لرستان

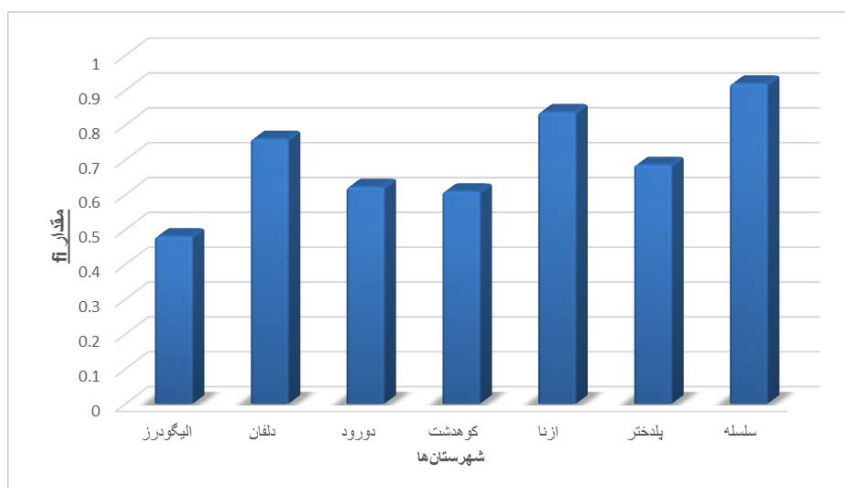
در این مرحله پس از تعیین سرمشق توسعه برای هر یک از شهرستان‌ها، درجه توسعه یافتگی هر یک از نقاط را از طریق فرمول زیر محاسبه می‌کنیم (Rahmati et al,2010).

$$fi = \frac{cio}{co}$$

جدول ۸: جایگاه برخورداری و رتبه‌بندی شهرستان‌های استان لرستان از نظر شاخص‌های توسعه گردشگری

رتبه	جایگاه برخورداری	درجه توسعه یافتگی مناطق fi	
۱	برخوردار	۰.۴۸	الیگودرز
۵	محروم	۰.۷۶	دلفان
۳	نیمه برخوردار	۰.۶۲	دورود
۲	نیمه برخوردار	۰.۶۱	کوهدشت
۶	نیمه برخوردار	۰.۸۴	ازنا
۴	نیمه برخوردار	۰.۶۹	پلدختر
۷	محروم	۰.۹۲	سلسله

Source: Research Findings

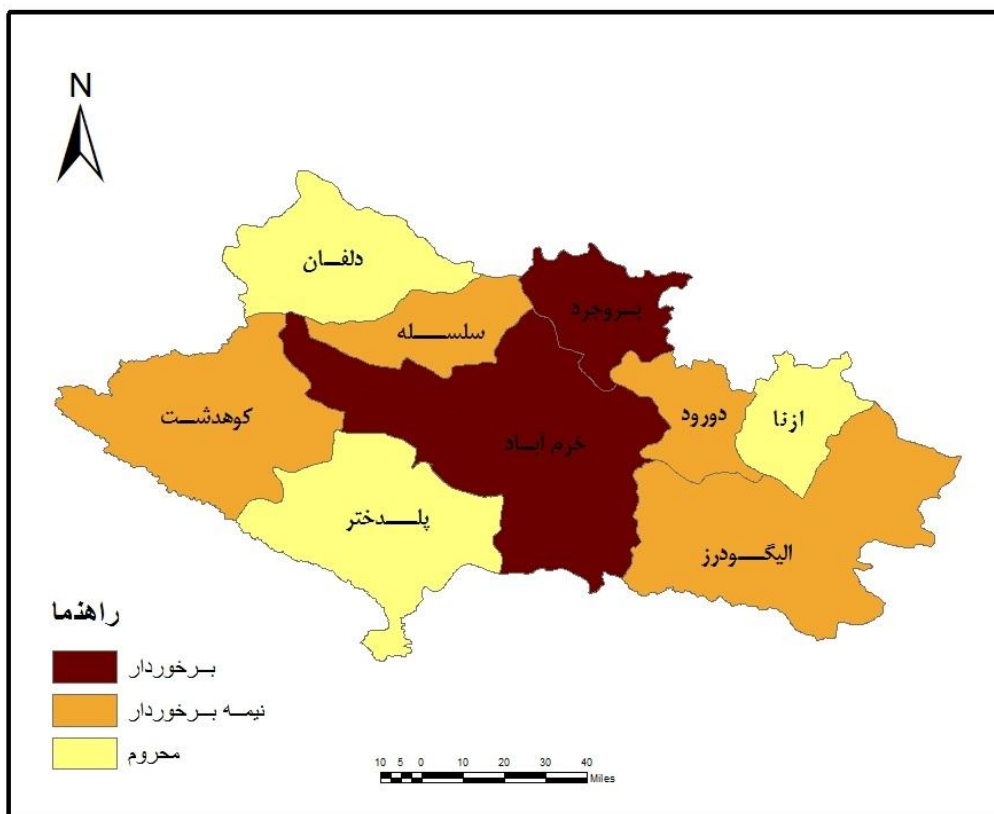

نمودار ۱: درجه توسعه یافتگی شهرستان‌های استان لرستان بر اساس مقدار fi^۱

Source: Research Findings

پس از انجام محاسبات مدل تاکسونومی عددی و مشخص شدن رتبه برخورداری شهرستان‌ها نسبت به تهیه نقشه سطح برخورداری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (GIS) اقدام گردید و مجموع ۹ شهرستان استان از نظر سطح برخورداری از شاخص‌های توسعه گردشگری در سه سطح برخوردار، نیمه برخوردار و محروم سطح‌بندی شدند (شکل ۳).

^۱ - هر ناحیه‌ای که در نمودار، مقدار fi آن به صفر نزدیکتر باشد برخوردارتر است یعنی خرم آباد برخوردارترین و سلسله محروم‌ترین است.

شکل ۳: نقشه توزیع فضایی شاخص‌های توسعه گردشگری در سطح شهرستان‌های استان لرستان

Source: Research Findings

نتیجه گیری

استان لرستان با وجود پتانسیل‌های عظیم گردن‌تایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که توزیع فضایی و سطح بهره‌مندی شهرستان‌های استان لرستان از نظر زیر ساخت‌ها و شاخص‌های توسعه گردشگری پراکنش نامتعادلی را نشان می‌دهد این تفاوت به قدری است که جبران فاصله بین برخوردارترین و محروم‌ترین شهرستان در شرایط عادی تا حدودی غیر ممکن به نظر می‌رسد؛ چرا که ارزیابی توزیع فضایی برخی زیرساخت‌های حیاتی در توسعه صنعت گردشگری همچون هتل و مهمانپذیر نشان می‌دهد که برخی شهرستان‌های استان مانند دلفان، سلسله و پلدختر فاقد هتل و از بین ۹ شهرستان استان فقط شهرستان‌های خرم‌آباد، بروجرد و الیگودرز دارای مهمانپذیر هستند (جدول ۱). این مساله بیانگر آن است که زیرساخت‌های اولیه و حیاتی در بعضی از شهرستان‌ها ایجاد نشده است و با وجود پتانسیل‌های بالقوه فراوانی که در شهرستان‌های استان وجود دارد، نخستین سنگ بنای توسعه گردشگری که همانا ایجاد حداقل زیرساخت لازمه است، در برخی از شهرستان‌های استان هنوز پایه گذاری نشده است. به طور کلی نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که شهرستان‌های خرم‌آباد و بروجرد به علت برخورداری بیشتر از شاخص‌های توسعه گردشگری نسبت به سایر شهرستان‌ها به عنوان شهرستان‌های برخوردار معرفی و شهرستان‌های الیگودرز، کوهدشت، دورود و پلدختر ترتیب با مقدار ۰.۴۸، ۰.۶۱، ۰.۶۲ و ۰.۶۹ (درجه توسعه یافتگی) fi

شهرستان‌های نیمه برخوردار برخوردار و شهرستان‌های دلفان، ازنا و سلسله به ترتیب با مقدار f_i (درجه توسعه یافتگی) ۰.۷۶، ۰.۸۴ و ۰.۹۲ شهرستان‌های محروم از شاخص‌های توسعه گردشگری محسوب می‌شوند.

References

- Ebrahimzadeh, et al (2014) Optimum Planning and Locating the Urban Tourism Facilities and Infrastructures by Using GIS, Case study, volume 12, No 35, Sistan and Baluchestan, p 33-48
- Eftekhari, A., et al (2011), Prioritize tourism capacities of rural areas of Nir city, *Journal of Geography and Development*, p 23-38
- Alvani, S. M. & Pirouzbakht, M. (2006), Process of Tourism Management, *Office of cultural Research*
- Elyaspour, B. et al (2011) A study of the degree of development in the health sector of towns in North Khorasan province using numerical taxonomy in 2006, *Journal of University of Medical Sciences*, volume 3, No. 1, p 23-28, North Khorasan
- Amini N. et al (2006) Ranking of Country Provinces Health, *Scientific quarterly of Social Welfare*, 5 (20), p 27-48
- Papoli Yazdi, M. H. & Saqai Mehdi (2009) Tourism (Nature & concepts) *Samt Publishers*, Third edition
- Taghvaei, M. & Rezaei, J. (2009), The comparison of Development degree of Rural areas in Ilam province using Numerical Taxonomy, *Research Journal of Esfahan University*, No. 146, Esfahan
- Taghvayi, M. & Norouzi, A. (2010) Determination and Analysis of Enjoying Levels of Rural Areas of Iran; Using Numerical Taxonomy & Cluster Analysis Methods, *Journal of Social Development and Welfare Planning*
- Tirband, M. & Azani, M. & Zare, N. (2011), Tourism capabilities using TOPSIS model (Kohgiluyeh and Boyerahmad province), *First National conference on Geoghraphy and tourism in Third Millennium*
- Javadi, S. (2011), Surveying capacity of tourism development in protected areas of Gilan province with emphasize on ecotourism, *National Conference on Tourism and Sustainable Development*, Hamedan, Islamic Azad university of Hamedan, First edition
- Khoshroo, A. & Mirhosseini, H. (2013) Analysis of Hamedan province development in two periods of time with special emphasis on tourism industry, *First National Conference on Tourism Management and Geography*, Hamedan
- Roknedin Eftekhari, A. et al (2011) Role of Superior tourism areas in nomad areas development (case study: Hamedan province, Alvand superior Tuorism area, tourism and Development 1 (1): 75-59
- Zangi Abadi, A. et al, (2012), Spatial analysis of tourism development indicators using TOPSIS model (case study: Esfehan province), *Journal of Geography and urban development*, No. 1
- Sari saraf, Behroz, et al (2010) Klymatvrysm zoning of Arasbaran by using TCI index, *Journal of Geographic Space*, tenth year, No 30
- Shamai, A. & Mosivand, A. J (2011), Classification of cities of Isfahan province in view point of tourism infrastructure by using TOPSIS and AHP models, *Urban Regional Studies and Research*, volume 3, No 10
- Sadeghi, M. et al, (2011) An Analysis of Tourism Development Indicators in Qeshm island using SWOT model, *National conference of Qeshm and future prospects*.
- Karimi GHotbabadi, F. (2012), The opportunities and challenges of the tourism sector in border cities of Ilam province, National Congress on Border Cities and Security; Challenges and Strategies, Sistan and Baluchestan university.
- Ghaed Rahmati, Y. et al, () Analysis of the degree of development in Sistan Baluchestan province towns, *Geographic Journal of Enviroment Logistics*, No. 9
- Ghanbari, Y. et al () An analysis of access level of Isfahan county, *journal of Village and Development*, volume 14, No. 3
- Kargar, B. (2007), Development of urbanization and tourism industry in Iran, *Tehran, National Geographical Organization*
- Lotfi, S. et al (2012-2013), Prioritizing tourism development strategies usingo MCDM technic in Kurdistan Province, *Journal of Tourism Planning and Development*

- Lea, J. () Tourism and Development in the Third World. (Roknedin Eftekhari, A. Translator), *The commerce printing and publishing company*
- Mohseni, R. A. (2009) Sustainable tourism in Iran, Functions, Challenges and Solutions, *Journal of Geographic Space*, ninth year, No. 28, p 149-171
- Mahallati, S. (2001), Introduction to Tourism, Tehran, *Shahid Beheshti University*
- Madhoushi, M. & Naserpour, N. (2003), Assessing the Barriers of Tourism Development in Lorestan province, *Journal of trade study* No. 28, p 25-58
- Statistical Center of Iran, General Census of Population and Housing, 2006
- Management and Planning assistance of Lorestan Province, Statitcal yearbook of Lorestan Province
- Maleki, S. & Hosseinzadeh Dalir, K. (2009), Urban Area Ranking in terms of stable development indexes by using factor analysis methods and Taxonomy(Ilam city), *Geography and Zonal development Journal*, No.13
- Mousavi Alireza et al 2012, Identification and ranking of effective obstacles to tourism development in FARS Province by using MCDM Technics, First International stable development and Tourism management Conference.
- UNWTO, 2008. World Tourism Barometer, V. 6, N. 2, Madrid: United Nations World Tourism Organization World Tourism Organization.
- Charles, R. G., Brent, J. R., & Robert, W. M. (2006). Tourism: Principles, practices, philosophies. www.lorestan.ichto.ir.